

Μιά μικρή, άβηλά όδυνηρή προσθήκη...

της Ί. Αύδη-Καλκάνη

Τό νομοσχέδιο μέ τό όποίο τό Οικογενειακό Δίκαιο έναρμονίζεται μέ τή συνταγματική άρχή τής ισότητας τών φύλων, κατατέθηκε ήδη στη Βουλή.

Οί τροποποιήσεις πού έγιναν, παρ' όλο πού δέν αλλάζουν τή μορφή του άρχικου νομοσχεδίου τής «Επιτροπής Γαζή», είναι τέτοιες, ώστε μέσα από αυτές διαφαίνεται καθαρά ή επιρροή τής Έκκλησίας, αλλά και μιá πιό συντηρητική θέση πού δίνει μεγαλύτερη σημασία στο θεσμό τής οικογένειας, σε βάρος τής ανεξαρτησίας και τής προσωπικότητας του άτομου. Χαρακτηριστική είναι ή ρύθμιση του επωνύμου: Για χάρη τής ένότητας τής οικογένειας στερούνται τή δυνατότητα οί άνθρωποι και κυρίως οί γυναίκες, σύμφωνα μέ τή νοοτροπία πού επικρατεί άκόμα, νά διατηρούν τό ίδιο επώνυμο στη διάρκεια όλης τους τής ζωής. Έξάλλου ή διάταξη του άρθρου 22, μέ τήν όποία εμφανίζεται ό γάμος του άναδόχου μέ τους γονείς του άναδεκτου, δέν αντιβαίνει πιá στην ισότητα τών φύλων, είναι όμως ρύθμιση συντηρητικότερη και από τή ρύθμιση τής αντίστοιχης διάταξης πού ισχύει σήμερα, όπου έμποδίζεται ό γάμος μόνο μεταξύ άναδόχων και

τής μητέρας του άναδεκτου!

Άντίθετα, καλύτερα αντιμετώπιζεται τό θέμα τών εξώγαμων παιδιών, αλλά και τών άνηλικών γενικότερα, όπως φαίνεται κυρίως από τις διατάξεις πού άφορούν τό κατώτερο όριο ήλικίας για τή δυνατότητα σύναψης γάμου (άρθρο 20 παρ. 2), από τό άρθρο πού έξασφαλίζει ίδια ύποχρέωση διατροφής τών παιδιών από τους γονείς τους ανεξάρτητα από τή νομική κατάσταση πού τους συνδέει μέ αυτά (άρθρο 102), από τό άρθρο 88 παρ. 2 μέ τό όποίο μπαίνει επίτελους ένας φραγμός στην πλήρη δικαιοδοσία τών γονιών πάνω στα παιδιά σε θέματα ιατρικής περίθαλψης όπου πολλές φορές ή αυθαίρετη άπόφαση του γονιού είναι θανατική καταδίκη για τό παιδί.

Οί περιουσιακές σχέσεις τών συζύγων αντίθετα, παρά τήν προσπάθεια πού γίνεται νά αντιμετωπιστούν έτσι ώστε ή προστασία του πιό αδύνατου οικονομικά συζύγου νά είναι μεγαλύτερη, πιστεύουμε ότι θα δημιουργήσουν σε όρισμένα σημεία περισσότερες τεχνικές δυσκολίες από όφέλη. Εισάγεται νέο τεκμήριο (άρθρο 36 παρ. 2) σύμφωνα μέ τό όποίο τά κινητά πού νέμονται ή κατέχουν και οί δύο σύζυγοι τεκμαίρεται, ότι άνήκουν και

στούς δυό κατά ίσα μέρη. Όμως δέν διευκρινίζεται άν πρόκειται για τά κινητά πού άποκτήθηκαν πριν από τό γάμο ή στη διάρκεια του. Έξάλλου ή δυνατότητα πού δίνεται στον ένα από τους συζύγους νά ζητήσει νά του παραχωρηθεί ή άποκλειστική χρήση (σε περίπτωση διακοπής τής συμβίωσης ή διαζυγίου) και τμήματος άκόμα του οικογενειακού σπιτιού, θα χρησιμεύσει κυρίως σαν τρόπος έκδίκησης μεταξύ τών τέως συζύγων και θα έμποδίσει τήν άποκατάσταση τής ψυχικής τους ήρεμίας, ενώ συχνά ή λύση του γάμου άκριβώς για τό λόγο αυτό επιδιώκεται.

Έκείνο όμως πού κλονίζει όλο τό νομοσχέδιο, είναι ή μικρή αλλά όδυνηρή προσθήκη στην όμοια κατά τά άλλα διάταξη του νομοσχεδίου τής Έπιτροπής Γαζή. Πραγματικά στο άρθρο 29 του νέου σχεδίου πού αντίστοιχεί στο άρθρο 28 του προηγούμενου και άφορα τή ρύθμιση τών βαρών του γάμου, προστίθεται δεύτερο έδάφιο, όπου αναφέρεται ότι «Ός εκπλήρωσις έν όλω ή έν μέρει τής ύποχρέωσης αυτής θεωρείται και ή συμβολή εις τήν λειτουργία του οίκου ως και ή συνεργασία εις τό έπάγγελμα του έτέρου συζύγου». Πρόκειται για έπεξήγηση καταρ-

χήν αυτονόητη. Τόσο αυτονόητη, ώστε για το λόγο αυτό είχε διαγραφεί από το προσχέδιο του Α.Κ. που ισχύει, το σχετικό άρθρο που ρητά επέβαλλε, μόνο φυσικά στη γυναίκα, την υποχρέωση αυτή. (Ροίλος Οίκου. άρθρ. 1389 αρ. 5). Θεωρείται ανέκαθεν ότι είναι μέσα στις υποχρεώσεις της συζύγου να βοηθάει το σύζυγο, ανεξάρτητα από τη «διεύθυνση του συζυγικού οίκου» και στην άσκηση του επαγγέλματός του. Και μάλιστα, έλεγε τότε ο εισηγητής της προτάσεως, ότι αν η σύζυγος δεν υπακούσει, ο σύζυγος έχει το δικαίωμα να της στερήσει τη διατροφή. Αυτά βέβαια, αν η απαίτηση του άντρα δεν είναι κατάχρηση δικαιώματος!

Από τότε οι αγώνες των γυναικών άλλαξαν την αντίληψη του συνόλου, σχετικά με τη θέση της γυναίκας στην οικογένεια και στην κοινωνία. Άρχισαν η άμφισβήτηση και τα ερωτηματικά. Όσο περισσότερο η γυναίκα συνειδητοποιεί ότι έχει δικαίωμα να ζει σαν αυτόνομο άτομο, σαν ανεξάρτητη προσωπικότητα όλο και περισσότερο άμφισβητεί τα καταρχήν αυτονόητα. Άκόμη η αλλαγή της έννοιας του γάμου που δεν είναι πια «αίσόβιος» δημιουργεί μια ανασφάλεια και μια άβεβαιότητα για την ικανότητα της γυναίκας να ζήσει και έξω ή μετά από έναν άποτυχημένο γάμο.

Εύλογα αναρωτιέται πια κάθε γυναίκα: «Είναι αλήθεια υποχρέωσή μου μετά την εξαντλητική δουλειά του σπιτιού ή και στα ένδιάμεσά της, να δουλεύω και στο μαγαζί, στο γραφείο, στο φουρνάρι, στο καφεείο του άντρα μου; Και αφού δουλεύω, γιατί δεν έχω επάγγελμα και δηλώνω «οικιακά»; Μά κι όσα κέρδη βγάζω, μήπως όλα πάνε για τα βάρη του σπιτιού; Στο μαγαζί κυρίως ξαναμπαίνουνε.

Άν δούλευα άλλου θα είχα άδεια, υπερωρίες, μισθό, για να τον διαχειρίζομαι μόνη μου. Θαχα σύνταξη και ασφάλιση για τις αρρώστιες μου. Θαχα προϋποθέσεις τυπικές για να ειδικευτώ στο επάγγελμα που τόσα χρόνια κάνω». Άρχισαν οι διεκδικήσεις από μέρους των γυναικών μετά τη λύση κυρίως του γάμου. Όταν μετά από πολλά χρόνια σκληρής δουλειάς βλέπει η γυναίκα πως πρέπει να ξαναρχίσει από την αρχή. Είναι ανεπάγγελτη, δεν έχει κανένα τυπικό προσόν για να πιάσει δουλειά, καμιά προϋπηρεσία, δεν έχει ασφάλιση, καμιά οικονομική επιφάνεια.

Άλλά η άποψη της επιστήμης δεν αλλάζει εύκολα. Όχι, δεν είναι σχέση εργασίας ή απασχόληση της συζύγου στο επάγγελμα του συζύγου. Άπορρύνει από την έννοια των οικογενειακών της υποχρεώσεων. Το αντίθετο, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, «απάδει» λέει (Καποδίστριας ΕΡΜΑΚ Είσαγ. άρθρ. 648 - 680, άρθρ. 70) «εις την εκ του γάμου δημιουργουμένην ήθικην σχέσιν».

Με τον τρόπο αυτό χιλιάδες γυναίκες δουλεύουν 14 με 16 ώρες την ημέρα χωρίς διακοπή για Κυριακή ή για γιορτές, σε διάφορα επαγγέλματα. Μπακάλισσες, δακτυλογράφοι ή βοηθοί στο ιατρείο του συζύγου, ταμίες, υπάλληλοι. Για το επίσημο κράτος και για το σύζυγο συνήθως, δεν είναι εργαζόμενες. Είναι απλώς (έτσι αναφέρεται στα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας) «συμβοηθούντα και μη άμοιβόμενα μέλη της οικογένειας» και το 1971 άποτελοϋν το 69,54% όλων των ατόμων που άνήκουν στην ίδια κατηγορία. Κι από αυτές βέβαια το τεράστιο ποσοστό (το 93,2%) είναι οι άπασχολούμενες στη γεωργία.

Έτσι όμως, όσο δηλαδή ή συμμετοχή στο επάγγελμα του άλλου συζύγου θεωρείται συζυγική υποχρέωση και άμεση συνεισφορά στα βάρη του γάμου, άποδυναμώνεται για χιλιάδες γυναίκες (και τώρα πια και για τους άντρας συζύγους που τυχόν βοηθούν στο επάγγελμα της συζύγου) το δικαίωμα που το ίδιο το νομοσχέδιο, όπως και τα προηγούμενα, τους δίνει για να ζητήσουν μετά τη λύση του γάμου άποζημίωση (άρθρο 40 νέου σχεδίου). Πραγματικά, από το συνδυασμό των άρθρων 29 § 2 και 40 του νέου σχεδίου, προκύπτει ότι όχι μόνο όλη, αλλά ούτε και μέρος της συνεισφορής της συζύγου που εργάστηκε στο επάγγελμα του συζύγου δε μπορεί να άναζητηθεί με την άγωγή του άδικαιολογήτου πλουτισμού. Το πρόβλημα αυτό δεν βρίσκει τη λύση του ούτε και με την τυχόν καθέρωση του συστήματος της κοινοκτημοσύνης για τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων. Αυτό φαίνεται καθαρά στην περίπτωση της γυναίκας που εργάζεται σά βοηθός στο γραφείο του επιστήμονα συζύγου της. Με τη δική της ένιςχυση ο σύζυγος βρίσκει χρόνο να εργαστεί καλλίτερα ή να γράψει μελέτες και διατριβές που θα τον καθιερώσουν σαν επιστήμονα, πράγμα που θα έχει αντίχτυπο στην επαγγελματική του και συνεπώς και οικονομική του άνοδο. Κατά τη λύση του γάμου όμως, έστω και αν «δι' ίδιων μέσων» ή σύζυγος κατέστησε στην ουσία τον άντρα της πλουσιότερο, δεν θα μπορέσει να διεκδικήσει τίποτα, αν δεν υπάρχει άκίνητη οικογενειακή περιουσία για να μοιραστεί μεταξύ τους.

Σε μία έποχή που όλοι σχεδόν άντιλαμβάνονται πόσο ο πατριαρχικός γάμος έμποδίζει την άνά-

πτυξη της προσωπικότητας της γυναίκας, λειτουργεί δηλαδή αντισυνταγματικά (άρθρο 5 Συντάγματος), τέτοια άρθρα μπαίνουν εμπόδιο στην πύο πέρα αὐτονομία της. Ἐμποδίζουν δηλαδή τὴν πάρα πέρα οικονομική ανεξαρτησία της γυναίκας διατηρώντας τὴν παλιά νοσοτροπία τοῦ γυναικείου ολοκαυτώματος στὸ βωμὸ τοῦ γάμου καὶ τῆς «ἀγίας οἰκογένειας». Ἀναχαιτίζουν τὴν τάση πὸ διαμορφώνεται στίς μέρες μας νὰ ἐπικρατήσει ἡ αὐτονομία καὶ ὁ σεβασμὸς στήν προσωπικότητα τοῦ ἀτόμου πᾶνω στήν ἔννοια τῆς πατροπαράδοτης οἰκογένειας.

Ἡ συμμετοχή στὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἄλλου συζύγου εἶναι μιὰ ξεκάθαρη σχέση ἐργασίας. Ἐτσι πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται καὶ ἀπὸ τὸ Ἐργατικὸ καὶ ἀπὸ τὸ Ἀσφαλιστικὸ καὶ ἀπὸ τὸ Οἰκογενειακὸ Δίκαιο. Μόνον ἔτσι ἡ σύζυγος πὸ ἐργάζεται στὸ ἐπάγγελμα τοῦ συ-

ζύγου καὶ τυπικὰ θὰ ἔχει ἐπάγγελμα, ἀλλὰ καὶ θὰ μπορεῖ νὰ ἀποτιμήσει τὴν ἀξία τῆς δουλειᾶς της καὶ νὰ ρυθμίσει μόνη της ἢ σὲ συμφωνία μὲ τὸν σύζυγο - ἐργοδότη καὶ σὲ περίπτωση διαφωνίας μὲ δικαστική ἀπόφαση, ποῖο ποσοστὸ ἀπὸ τίς ἀποδοχές της πρέπει νὰ συνεισφέρει στὰ βάρη τοῦ γάμου καὶ τί ποσοστὸ μπορεῖ νὰ διαχειρίζεται ἀνεξάρτητα. Ἀκόμη τὸ πόσο πρέπει νὰ δουλεύει καὶ φυσικὰ δὲ μπορεῖ νὰ διεκδικεῖ, ὅπως κάθε ἐργαζόμενος, ἱατροφαρμακευτική περίθαλψη, ἀσφάλιση, σύνταξη. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ ἀποκτήσουν χιλιάδες ἄνθρωποι ἐπαγγελματική συνείδηση, θὰ μποροῦν νὰ ἀσκήσουν τὸ δικαίωμα τοῦ συνδικαλισμοῦ, θὰ μποροῦν νὰ διεκδικοῦν καλλιτέρευση τῶν συνθηκῶν τῆς δουλειᾶς.

Ἐξᾶλλου, ἂν ὁ γάμος λυθεῖ, εὐκολα θὰ μπορεῖ ὁ σύζυγος νὰ ἀποδείξει ὅτι γιὰ τὸ ἐπιπλέον «κατέ-

στησε τὸν ἄλλο δι' ἰδίων μέσων πλουσιώτερο» καὶ νὰ πάρει τὴν ἀποζημίωση πὸ ἀπὸ τὸ νόμο διακαίουται.

Θεωρήσαμε τὸ Σχέδιο Γαζῆ σὰν πρῶτο βῆμα γιὰ τὴν ἀναθεώρηση τοῦ τόσο ἀναχρονιστικοῦ οἰκογενειακοῦ μας δικαίου. Ἐνὸς δικαίου πὸ ἀκόμα δὲν ἀναγνωρίζει τὸν πολιτικὸ γάμο, τὸ συναινετικὸ διαζύγιο, τὴν ἐξάλειψη κάθε νομικῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στὰ παιδιά. Ἐν ἡ διάταξη γιὰ τὴν ἐργασία στὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἄλλου συζύγου δὲν ἀπαλειφθεῖ, τότε τὸ νέο σχέδιο θὰ εἶναι στὸ κύριο αὐτὸ σημεῖο τοῦ ἀναχρονιστικότερο ἀπὸ τὸ οἰκογενειακὸ δίκαιο πὸ τώρα ἰσχύει καὶ θὰ συνεχιστεῖ γιὰ πολὺ ἀκόμη νὰ γίνεται δεκτὸ, ὅτι τὴ δουλειὰ χιλιάδων ἀνθρώπων μποροῦν νὰ τὴν ἐκμεταλλεῦνται χιλιάδες ἄλλοι μὲ τὴν ἀνοχή ὄλου τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος.

Αἰκατερίνη Κόκκοτα

Πρῶτη γυναίκα στὴ διεύθυνση Τραπεζικοῦ Καταστήματος

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἀνέθεσε, ἔδῳ καὶ λίγους μῆνες τὴ διεύθυνση τοῦ νέου πρότυπου Καταστήματος τῆς στὸ Ψυχικὸ σὲ μιὰ γυναίκα, καὶ μάλιστα σὲ μέλος τοῦ Συνδέσμου μας, στήν Αἰκατ. Κόκκοτα.

Ἡ κ. Κόκκοτα εἶναι παντρεμένη καὶ μητέρα δύο μεγάλων τῶρα πιά παιδιῶν. Ἡ ἔγγαμη ζωὴ της καὶ ἡ μητρότητα δὲν τὴν ἐμπόδισαν νὰ κάνει μιὰ πολὺ πετυχημένη

σταδιοδρομία στήν Τράπεζα καὶ νὰ συναγωνιστεῖ ἄντρες συναδέλφους τῆς ἀναλαμβάνοντας καίριες θέσεις στὸ Κεντρικὸ Κατάστημα καὶ φθάνοντας στὸ βαθμὸ Ἐπιμετῶν τοῦ Τραπεζικοῦ. Τῆς εὐχόμεστε καλὴ ἐπιτυχία καὶ ἐλπίζουμε τὸ παδάδειγμά της ν' ἀνοίξει τὸ δρόμο καὶ σὲ ἄλλες γυναῖκες τραπεζικοῦ, πὸ ἦταν μέχρι πρὶν λίγα χρόνια ἀπὸ τίς πύο ἀδικημένες ἐπαγγελματικά.

Τὸ Σχέδιο γιὰ τὴν τροποποίηση τοῦ Οἴκου. Δικαίου κατατέθηκε στὴ Βουλὴ

Ὁ κ. Ἐπουργὸς Δικαιοσύνης κατέθεσε στήν ἀρμόδια Κοινοβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ τὸ Σχέδιο γιὰ τὴν τροποποίηση τοῦ Οἰκογενειακοῦ Δικαίου, ὅπως διαμορφώθηκε τελικὰ μετὰ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ ἀπὸ τὴν Ἀναθεωρητικὴ Ἐπιτροπὴ.

Γενικὰ τὸ Νομοσχέδιο ἀποκαθι-

στὰ τὴν ἰσότητα σὲ πολλὰ καὶ σημαντικά σημεῖα, ἀκολουθώντας βασικὰ τὸ Σχέδιο τῆς Ἐπιτροπῆς Γαζῆ. Περιέχει ὅμως καὶ μερικὲς διατάξεις ἐπικίνδυνες πὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ μελετηθοῦν προσεκτικότερα.

Τελικὰ ἀναβλήθηκε ἡ συζήτηση

τοῦ σχετικοῦ Νομοσχεδίου, πὸ ὁ Ἐπουργὸς ζητοῦσε νὰ ψηφισθεῖ μὲ τὴ διαδικασία τοῦ Κώδικα, δηλαδή ἢ νὰ γίνει δεκτὸ ὅπως ἔχει ἢ νὰ ἀπορριφθεῖ, πράγμα γιὰ τὸ ὁποῖο εἶχε ἀντιρρήσεις ἢ ἀντιπολίτευση.